

คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ปราศจากอคติ 4*

The Characteristics of Prejudice-Free School Administrators

¹พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปณฺโญ, พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, พระครูวิรุฬห์สุตคุณ,
พระครูกิตติญาณวิสิฐ, พระมหาสมบัติ ธนปณฺโญ และ พระมหาอุตร อุตตโม

¹Phrakhrusangharak Chakkit Phuripanyo, PhramahaYannawat Thitavaddhano,
Phrakhru Wirunsutakhun, PhrakruKittiyannawisit, PhramahaSombat Tanapanyo
and Phramaha Udon Uttaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author. Email: dew280@gmail.com

บทคัดย่อ

ผู้บริหารสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างมากต่อสถานศึกษา และสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จ ผู้บริหาร จะต้องมึคุณลักษณะพิเศษ คือ ความรู้ ประสบการณ์ การวางตัวที่เหมาะสมสามารถควบคุมความประพฤติตนเองได้ ซึ่งเกิดจากความรัก ความชอบ และความหลงใหล โดยไม่ให้อคติ 4 ครอบงำจิตใจ จึงจะสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์กว้างไกล พร้อมทั้งไหวพริบบริบูรณ์ พร้อมด้วยความรู้ ความสามารถควบคุมคุณธรรม ปราศจากอคติ 4 ได้แก่ 1) ฉันทาคติ ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายที่ตนรัก ลำเอียงเพราะชอบ 2) โทสะคติ ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่ง เพราะความเกลียดชังอีกฝ่ายหนึ่ง 3) โมหาคติ เพราะลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่ง ด้วยความโง่เขลา หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความลำเอียง เพราะโง่เขลา นี้ จะนำมาซึ่งความลำเอียงทั้งหมด จะเกิดขึ้นได้ เพราะหลง 4) ภยากคติ ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่ง เพราะความเกรงกลัวอำนาจ หรืออิทธิพลที่จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา; อคติ 4

Abstract

The characteristics of school administrators are very important for school administration. The school administrators who successfully lead the school in accordance with the purpose are visionary, unpredictable, knowledgeable, capable, and moral. They must be free from 4 prejudices (Agati), including 1) Chandàgati: bias because of favoritism and love; 2) Dosàgati: bias favoring one party because of hate for another party; 3) Mohàgati: Partisan bias because of enchantment or ignorance; and 4) Bhayàgati: the adherence of favoritism because of fear of his power.

Keywords: Characteristics Administrators; Prejudice 4

บทนำ

การจัดการศึกษา จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมนิสัยการกล่อมเกลாத่างสังคม การเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์ มิใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวมด้วย เป็นกระบวนการให้ การรับรู้และประสบการณ์ชีวิต การปรับเปลี่ยนทัศนคติ สร้างจิตสำนึก เพิ่มพูนทักษะ ปลูกฝังค่านิยม และการถ่ายทอดศาสนา วัฒนธรรม ศิลปะ พัฒนาความคิด มีความรับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรอบคอบรัดกุม (Phrakhrusripariyativitan, 2019) โดยการจัดการศึกษา เพื่อให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ ความสามารถประกอบอาชีพและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ก็ขึ้นอยู่กับบทบาทผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นผู้กำหนดยุทธศาสตร์หลักในการสร้างกลไกและเป็นผู้นำขับเคลื่อนสำคัญในการบริหารสถานศึกษา (Lay, SChotisukan and Kochasit, 2018) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริหารยุคใหญ่หรือยุคโลกาภิวัตน์นั้น ต้องบริหารสถานศึกษาแบบบูรณาการเข้ากับหลักพุทธธรรม คืออคติ 4 1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ 2) โทสาคติ ลำเอียงเพราะความเกลียดชัง 3) โมหาคติ การลำเอียง เพราะความโง่เขลา หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และที่สำคัญความลำเอียงเพราะโง่เขลานั้น เป็นบ่อเกิดของความลำเอียงทั้งหมดที่เกิดขึ้น เพราะความหลงเป็นต้นเหตุ 4) ภยาคติ ลำเอียง เพราะความเกรงกลัวอำนาจอิทธิพลที่จะเกิดขึ้น ผู้บริหารควรหลีกเลี่ยงอคติ 4 ไม่ให้เกิดขึ้นกับตัวเอง จะเป็นอุปสรรคต่อการบริหาร จะทำให้เกิดความไม่ชอบธรรม เข้าข้างฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ทำให้ระบบการบริหารขาดความยุติ เพราะอคติ 4 ครอบงำจิตใจ กลุ่มหลงในอำนาจ พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงเพื่อประโยชน์ตนเองและพวกพ้อง จึงเป็นรากเง้าของอภุศลธรรม (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2000)

ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายที่มุ่งมั่นให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ มีการจัดการบริหารงบประมาณตลอดถึงการบริหารทรัพยากรด้านวัสดุอุปกรณ์ การดำเนินงาน เทคโนโลยี (Chaitamat, 2019) เพื่อสนับสนุนการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา จะต้องได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และชุมชนเข้ามาส่วนร่วมด้วย จึงจะสำเร็จตามวัตถุประสงค์

ความหมายของอคติ 4

วิถีในทางที่ผิดหรือการดำเนินไปในทางที่ผิด ซึ่งเกิดจากทัศนคติ หรือความคิดเห็นในทางที่ผิด และมีความหลงผิด ฤกอคติ 4 ครอบงำจิตใจ จึงเกิดความลำเอียง หรือความไม่เที่ยงธรรม ประกอบด้วย 4 ประการ

คือ 1) ฉันทาคติ คือ ความลำเอียงเพราะชอบพอ 2) โทสาคติ คือ ความลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชัง 3) โมหาคติ คือ ความลำเอียงเพราะหลง หรือความลำเอียงเพราะความเขลา 4) ภยาคติ คือ ความลำเอียงเพราะกลัว

ความหมายของอคติ 4 ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยามความของคำว่า “อคติ 4” ว่า หมายถึงความลำเอียง มี 4 อย่าง ฉันทาคติ คือความลำเอียงเพราะรัก โทสาคติ คือ ความลำเอียงเพราะโกรธ ภยาคติ คือ ความลำเอียงเพราะกลัว โมหาคติ คือ ความลำเอียงเพราะเขลา เป็นที่น่าสังเกตว่าการนิยามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 จะเรียงสลับระหว่าง ภยาคติกับโมหาคติ โดยจะเรียง ภยาคติ ไว้ข้างหน้าโมหาคติ จะต่างจากพระไตรปิฎกและพจนานุกรมเล่มอื่นๆ (Office of Royal Society, 1999)

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ที่รวบรวมและอธิบายคำศัพท์ทางพระพุทธศาสนา นิยามความหมายไว้ว่า อคติ ฐานะอันไม่พึงถึง, ทางความประพฤติผิด, ความลำเอียง มี 4 คือ 1. ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะรัก 2. โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง 3. โมหาคติ ลำเอียงเพราะเขลา 4. ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว (Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto), 2000) ขณะที่ (Phra Dhammakittiwong (Thongdee Surataecho). 2007) ได้ให้ความหมายพร้อมทั้งวิเคราะห์ศัพท์ไว้ว่า อคติ หมายถึง ความลำเอียง ความไม่เที่ยงธรรม, น คนตพพาคติ อคติ กิริยาอันบุคคลไม่พึงดำเนิน (น บทหน้า คมฺ ฐาตุ ในความหมายว่า ไป, ถึง, เป็นไป ดีปัจจัย, แปลว่า น เป็น อ บล ม ที่สุดธาตุ) อีกอย่างหนึ่งท่านวิเคราะห์ว่า “อนนฺรูปา คตฺติ อคติ การดำเนินอันไม่สมควร (อ+คติ)”

ส่วนความหมายของอคติ 4 ในพระไตรปิฎก ได้ให้ความว่า อคติ 4 หมายถึง ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิด ความไม่เที่ยงธรรม ความลำเอียง 1) ฉันทาคติ ลำเอียงเพราะชอบ 2) โทสาคติ ลำเอียงเพราะชัง 3) โมหาคติ ลำเอียงเพราะหลง พลาดผิดเพราะเขลา 4) ภยาคติ ลำเอียงเพราะกลัว (Thai Tipitaka 11/176/196 ; 246/240), (Thai Tipitaka 21/17/23)

ผู้บริหารต้องมีแนวทางปฏิบัติตน เพื่อละเว้นอคติ 4 ซึ่งเป็นทางที่ไม่ควรปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรหลีกเลี่ยงโดยการพิจารณาถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา หากพิจารณา ความลำเอียงกำลังเกิดขึ้น ก็ให้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองใหม่ให้ตรงกันข้าม คือ ความไม่ลำเอียงด้วยอคติ 4 เป็นทางที่ไม่ควรดำเนิน หมายถึง ความลำเอียง ความ ไม่ยุติธรรม อันเป็นข้อห้ามสำหรับผู้บริหาร สิ่งตรงกันข้ามกับความลำเอียง คือ ความยุติธรรม ฉะนั้น บุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง หรือให้คุณให้โทษผู้อื่น จึงควรหลีกเลี่ยง อคติเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่หมู่คณะ และส่วนรวม

คุณลักษณะผู้ที่ปราศจากอคติ 4

ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะที่ปราศจากอคติ 4 ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้ นำ ผู้บริหาร หรือบุคลากรทั่วไปนั้น โดยเฉพาะผู้ที่ เป็นข้าราชการ หรือผู้บริหารสถานศึกษา เพราะธรรมเหล่านี้ ซึ่งเป็นสัจจะความจริงที่มักเกิดขึ้นกับบุคคลเหล่านี้เสมอ และส่งผลอย่างมากต่อการบริหารงาน และความสงบสุขของสังคม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณลักษณะที่แสดงออกทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย ความประพฤติ การวางตัวที่เหมาะสมและที่สำคัญพฤติกรรมที่ละเว้นจากอคติ 4 ประการนี้ได้ ย่อมทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความสุข อันส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาและความสงบสุขของสังคมตามมา

คุณลักษณะของผู้บริหารที่พึงประสงค์ในยุคปัจจุบัน เป็นสิ่งที่แสวงหาได้ แต่ก็สร้างสรรค์ให้บังเกิดขึ้นได้เช่นกัน โดยให้สรรสร้างหาความสุขกับงานในหน้าที่ให้มากที่สุด และดีที่สุด เพื่อพัฒนาตนเองแล้วนำมาเป็นแนวทางแก้ปัญหาสถานศึกษา ผู้บริหารควรหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดอคติ 4 แต่ให้มุ่งมั่นสร้างความสำเร็จในตำแหน่ง

ให้กับตนเองและสถานศึกษา บนพื้นฐานของความคิดมุ่งมั่นพัฒนา ไม่เบียดเบียนเพื่อนร่วมงาน มุ่งสร้างคุณค่า วัฒนธรรมองค์กร แต่ไม่ใช่มุ่งสร้างความร่ำรวยทางวัตถุนิยม แต่มีจิตใจที่ยากจนความดี มีแต่ความโลภ ความหลง และโทสะ ซึ่งเป็นหนทางเสื่อมสำหรับผู้บริหาร ถ้าหากผู้บริหารสามารถดำรงอยู่ด้วยความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนา สถานศึกษา ปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน ที่ต้องการให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติตาม ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการ ครองตน ครองคน ครองงานและปราศจาก อคติ 4 ที่เกิดจากความรัก โลภ โกรธ หลง ซึ่งเป็นกิเลสที่สะสมเป็น เหตุให้ความถูกต้องอยู่เหนือความถูกต้อง ความผิดอยู่เหนือความถูก หรือเห็นผิดเป็นชอบ เป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นกับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเกิดของ อคติ 4 จะมีองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยให้เกิดและมีฐานที่เกิดแตกต่างกันในแต่ละข้อ จะอธิบายรายละเอียดดังนี้

1. ฉันทาคติ

สาเหตุที่ทำให้ฉันทาคติเกิดจากความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายที่ตนรัก ลำเอียงเพราะชอบหรือความหลง ความลำเอียงเพราะความรักใคร่ หรือความชอบพอส่วนตัว เพื่อให้ได้ประโยชน์ เพื่อญาติพี่น้อง พวกพ้องและคนสนิท ทำให้เสียความยุติธรรม เกิดความขัดแย้งขึ้นในองค์กร เพราะความรักใคร่จนกลายเป็นความหลง กลุ่มบุคคล หรือปัจจัยภายนอกที่เป็นแรงเสริมให้ฉันทาคติ อันดับแรกจะเกิดขึ้นกับตนเอง ญาติพี่น้อง และคนสนิท สนมกัน จะมีลักษณะมอบหมายงานอันดับแรก จะต้องมอบให้คนที่รัก หรือคนที่ไว้ใจ เช่น ญาติ หรือคนสนิท กัน และที่สำคัญยุคปัจจุบัน อำนาจของผู้บริหารระดับสูงสั่งการมาผู้ใต้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติตาม จึงเป็นสาเหตุของการเกิดฉันทาคติ และวิธีการแก้ปัญหาฉันทาคติ หรือบรรเทาให้เบาบางลงได้ ดังรูปภาพ 1.1

2. โทษาคติ

โทษาคติ ก็จะมีฐานที่เกิดใกล้เคียงกับฉันทาคติ จะเกิดจากความลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง อาจเกิดจากความเกลียดชังส่วนตัว และพยายามให้อีกฝ่ายเป็นคนรับผิดชอบ หรือพยายามเข้าข้างเพื่อให้พ้นผิด เกิดจากความโกรธ ไม่ชอบ เกลียดชัง หรือแค้นด้วยสาเหตุต่าง ๆ หรือลู่อ่านาจโทษะ ใช้อำนาจในหน้าที่ ตำแหน่งบริหาร กลั่นแกล้ง ไม่แยกแยะเรื่องความถูกต้องตามระเบียบ ประเพณีที่พึงปฏิบัติ แต่ใช้อำนาจบันดาลโทษะ จึงเป็นสาเหตุของการเกิดโทษาคติ เพราะปกติธรรมดาแล้ว มนุษย์ปุถุชน ก็จะมีโทษาคติ กันทุกคน เพียงแต่ใครจะสามารถควบคุมได้มากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับการฝึกฝนและปัจจัยแทรกซ้อนที่ทำให้เกิดโทษาคติ ดังรูปภาพที่ 1.2

3. โมหาคติ

ความลำเอียงมักจะเกิดขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะความโง่เขลา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเกิดขึ้นเพราะผลประโยชน์ก็ตาม โดยเฉพาะความลำเอียงเพราะความโง่เขลาเบาปัญญา ถือว่าเป็นตัวบงการให้นำมาซึ่งความลำเอียงทั้งหมดที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดความสะเพร่า มองโลกมองคนในแง่ร้ายเสมอเป็นสาเหตุให้ตัดสินใจโดยไม่พิจารณาเหตุผล และไม่ยอมรับความคิดเห็นบุคคลอื่น ทำให้เสียความยุติธรรม วิธีแก้ปัญหาเรื่อง โมหาคติ โดยมุ่งหวังที่ตนเอง เปิดใจให้กว้าง ทำใจให้สงบ มองโลกในแง่ดี และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อปิดกั้นไม่ให้โหมาคติเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นก็น้อยกว่าปกติ ดังรูปภาพที่ 1.3

4. ภัยาคติ

ความลำเอียงที่เกิดขึ้น โดยเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เพราะความเกรงกลัวภัยอันตราย ๆ จากอำนาจหรืออิทธิพล ที่จะเกิดขึ้นกับตนเองและครอบครัว ตลอดจนคนสนิท ซึ่งภัยาคติ ก็เลยตัดสินใจไม่กระทำที่ขาดความรับผิดชอบ หรือความกล้าหาญทางจริยธรรม กล้าคิด กล้ากระทำในสิ่งที่ถูกต้องตามครรลองครองธรรม ไม่ผิดต่อกฎหมาย หรือวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ภัยาคติ เป็นสาเหตุของการทำให้เสียความยุติธรรม วิธีแก้ปัญหาคติ บุคคลที่มีภัยาคติต้องพยายามฝึกให้เกิดความกล้าหาญ โดยเฉพาะความกล้าหาญทางจริยธรรม คือ กล้าคิด กล้าแสดงออกเพื่อความชอบธรรมและยุติธรรม การปิดความรับผิดชอบ ลักษณะอุปนิสัยที่ชอบปิดความรับผิดชอบ สังเกตได้จากการวางอำนาจทำตัวเป็นทองไม่รู้ร้อน และมีการโยนงานกันโดยต่างฝ่ายต่างอ้างว่าอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำให้ชักช้า ดังรูปภาพที่ 4.1

จาก 4 โมเดลที่กล่าวมา หากผู้บริหารวางตัวเป็นกลางให้เหมาะสมกับฐานะ ไม่เลือกปฏิบัติให้เกิด 2 มาตรฐาน มีจิตสำนึกที่ดีและรับผิดชอบต่อหน้าที่ ยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องชอบธรรม มุ่งผลสัมฤทธิ์ของประโยชน์ส่วนรวม ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม ดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี ยึดหลักการกฎระเบียบการปฏิบัติบริหารงานให้เกิดความโปร่งใส แยกแยะเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวม ไม่ให้อคติ 4 ซึ่งเป็นอกุศลธรรมที่ทำลายจิตใจคนมาครอบงำได้ ต้องยอมรับความคิดเห็นคนอื่น โดยเปิดใจให้กว้าง มองโลกในแง่ดี หรือมองคนในเชิงบวกให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ให้ความยุติธรรม วางตัวเป็นกลางและกล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจ เพื่อความยุติธรรมและคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น อคติ 4 เป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องละเว้น เมื่อต้องการครองใจผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะอคติ 4 เป็นอกุศลธรรมที่ทำลายจิตใจคน ไม่สามารถครองใจคนได้ นำไปสู่ความลำเอียง ความไม่ยุติธรรมและก่อให้เกิดความขัดแย้งในสถานศึกษาได้

บทสรุป

เมื่อก้าวถึงผู้บริหารสถานศึกษา มีจิตใจลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือเกิดจากความกลัวภัยอันตรายต่างๆ บางครั้งความลำเอียงอาจเกิดขึ้นด้วยหลายสาเหตุ ซึ่งผู้บริหาร ไม่ควรคิดเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนโดยพิจารณาจากเหตุผล หรือมีวิธีการแก้ปัญหาให้เบาบางลงได้ตามหลักการพระพุทธศาสนาผ่านการฝึกฝนเนื่องจากบุคคลที่หลงมกมายในอคติ 4 สาเหตุที่ปรับตัวไม่ได้ ไม่สามารถยอมรับความเป็นจริง หรือหลงในอำนาจที่มีอยู่ เพราะอำนาจเหล่านี้ ก็จะซบเซาด้วยผลประโยชน์ที่แอบแฝง ถ้าหารผู้บริหาร ปล่อยให้เป็นไป

ตามกลไกของอำนาจเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น เพราะผู้บริหารสถานศึกษา ยังเป็นปุถุชนอยู่คนธรรมดา ที่ยังมี ความโลภ ความโกรธ และความหลง ก็ย่อมมีความลำเอียงอยู่เป็นธรรมดา ไม่มากก็น้อย ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยสิ่งแวดล้อม จะเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเสริมแรงให้เกิดอคติ 4 ได้เช่นกัน

ผู้บริหารสถานศึกษา ก็ควรพยายามสร้างความยุติธรรม ละความหลง ความลำเอียง ความรัก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เกิดความโปร่งใสการบริหารสถานศึกษาสู่การพัฒนาที่สร้างสรรค์ เพื่อสังคมที่ดีมีคุณภาพ และคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยปกติแล้วทุกคนก็จะชอบความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และเกลียด ความลำเอียงคือ ความอยุติธรรมเข้าข้างอีกฝ่าย แต่โยนความผิดให้อีกฝ่ายที่ตนไม่ชอบใจ หรือไม่ใช้ฝ่ายตนเอง การที่จะสร้างความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และหลีกเลี่ยงความลำเอียงได้ค่อนข้างยาก แต่ก็มีวิธีที่จะทำได้ โดย ฝึกฝนจิตใจให้วางตัวเป็นกลาง โดยถือหลัก เอาใจเขามาใส่ใจเรา เกลียดความอยุติธรรม ความไม่ชอบธรรม คน อื่นก็เช่นเดียวกัน เกลียดความลำเอียง รักความยุติธรรมเหมือนกัน เพราะผู้ที่สามารถละอคติ 4 ได้ อย่าง เต็ดขาด คือ พระสภากาฬามีผลขึ้นไปเท่านั้น จึงจะสามารถละอคติ 4 ได้โดยเด็ดขาด สรุปเป็นรวมยอดเรื่อง อคติ 4

References

- Chaitamat, A. (2019). The Development of Internal Quality Assurance Operation Model for Schools under the Secondary Educational Service Area Office 23. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(1), 29-44.
- Lay, C., SChotisukan, S. and Kochasit, S. (). The Development of Leadership Trait Model for University Senior Administrators in Cambodia. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3(3), 281-296.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1966). *Thai Tipitakas*. Bangkok: MCU Press.
- Office of Royal Society. Thai Dictionary by Royal Society. (1999). Bangkok: Department of Religious Affair.
- Phra Dhammakittiwong (Thongdee Surataecho). (2007). *Dictionary for Buddhism Study, Analysis of Vocabulary*. Bangkok: Liang Siang.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto) (2000). *Dictionary of Buddhism*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrakhrusripariyativitan. (2019). The Model of Potential Development of Labor on Bhavana 4 to Promote ASEAN Strength in the Smut Sakhon Province. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 4(1), 17-28.